

دستبرد علمی، مصادیق

و راههای پیشگیری

دستبرد علمی یعنی استفاده از لغات یا ایده دیگران به عنوان ایده خود. این امر ممکن است به دلیل جهل یا عدم اطلاع از راه صحیح تشکر از دیگران یا منبع دادن به آنها باشد. همچنین ممکن است به طور عمد و به قصد فریب دیگران انجام شود. در حال حاضر سرقت علمی یک از افت های محیط علمی و جامعه پژوهشی است. آشنایی با مصادیق دستبرد علمی و راه های پیشگیری از آن میتواند در کاهش این امر مثرتر باشد.

دستبرد علمی/ادبی یعنی:

- ♦ استفاده از تولیدات و نوآوریهای علمی دیگران بدون ذکر منبع و اجازه از آنها.
- ♦ ارائه دادن ایده یا یافته دیگری، به عنوان یک مورد جدید و اولیه.
- ♦ بکاربردن بدون اجازه یا تقلبی افکار یا بیان دیگران و ارائه آنها به عنوان یافته اصلی خود.
- ♦ دزدیدن و به حيله ارائه دادن ایده و نوشتههای دیگران، به نام خود.

مصادیق دستبرد علمی/ادبی:

1. تعویض نام و آدرس مقاله، پایان نامه یا رساله های که قبلا توسط محقق(ین) دیگری در همان کشور یا کشور دیگری انجام و منتشر شده است با نام و آدرس جدید و چاپ یا ارائه در یک مجله یا مرکز دیگر.
2. استفاده از داده ها، متون و یافته های چند مقاله و تلفیق آنها در یکدیگر به منظور تولید یک مقاله نو.
3. مقاله ساز، باحفظ محتویات مقاله اصلی، ظاهر مقاله، مثل شکل جداول یا نحوه رسم نمودارها را تغییر می دهد. یا مثلا جداول ارائه شده در مقاله اصلی را به نمودار تبدیل میکند، کلید واژه ها را تغییر می دهد، خلاصه را عوض میکند و غیره. به این عمل استتار جزئی یا The poor Disguise گفته می شود.
4. سرقت علمی سبک یا Style plagiarism به موردی گفته می شود که در آن جمله به جمله یا پاراگراف به پاراگراف یک مقاله، از یک متن دیگر اقتباس می شود.

5. انتشار یک مقاله (به طور کامل یا حتی بخشی از اطلاعات، داده ها و یافته ها) در چند نشریه به طور همزمان یا با فاصله زمانی. این مورد می تواند به هردو صورت عمد یا سهو صورت گیرد.

6. اگر محقق نتایج یک کار را به طور همزمان به دو یا چند مجله بفرستد و برحسب اتفاق در دو مجله پذیرفته شود و به چاپ برسد، این از مصادیق سرقت علمی عمد است.

7. نوع دیگری از سرقت علمی که کمی هم پیچیده است، سرقت علمی استعاره است. این نوع به حالتی اطلاق می شود که از کنایه، تشبیه یا استعاره دیگران برای روشن کردن یک ایده استفاده می شود. در شرایطی که چاره ای جز بکارگیری این استعاره ها نیست، باید از نویسنده اصلی کسب اجازه نمود.

8. سرقت علمی ایده به وضعیتی اطلاق می شود که در آن یک شخص، ایده، یا پیشنهاد خلاقانه دیگری برای رفع یک معطل را، به نام خود مطرح می کند.

9. استفاده از جداول یا نمودارهای دیگران در مقاله خود، بدون کسب اجازه یا ارائه منبع.

10. ترجمه کتب و مقالات بدون اجازه مولف اولیه. این عمل نیز در مواردی که مولف یا انتشاراتی، هرگونه ترجمه اثر و چاپ آن را به طور کامل یا حتی محدود به چند فصل، یا بخش غیرمجاز بداند، جرم محسوب می شود.

11. حتی در استفاده از پاورپوینت ها نیز باید دقت لازم را مبذول داشت تا مصداق سرقت علمی قرار نگیرد. بخصوص مواردی که تهیه کننده نام و آدرس خود را در آن ذکر کرده، باید امانت را حفظ کرد.

دستبرد علمی، مصادیق و راههای پیشگیری

تشخیص دستبرد علمی و ادبی:

امروزه با نرم افزارهای موجود به راحتی می توان متن مورد نظرا با تمام متون چاپ شده موجود در منابع مقایسه کرد و سرقت علمی را تشخیص داد. برخی از این نرم افزارها مجانی و در دسترس عموم هستند ولی برخی از آنها که توسط مراکز علمی خاص و یا به منظور خاصی طراحی شده است، در شرایط خاصی قابل تهیه یا قابل خریدن است. در ادامه به برخی از این نرم افزارها و پایگاه ها اشاره شده است:

موتور جستجوی eTBLAST برای تشخیص تشابهات متن ها یکی از اولین نرم افزارهایی است که وارد این عرصه شد. برای دستیابی به این سامانه مجانی و استفاده از آن می توانید از نشانی زیر استفاده نمایید: <http://etest.vbi.vt.edu/etblast3/>

موتور جستجوی HelioBLAST دومین موتور جستجوی رایگان برای مشابهت یابی متون است که در آدرس زیر در دسترس است: <https://helioblast.heliotext.com/>

Ithenticate: این وبسایت یکی از معتبرترین و سودمندترین پایگاه برای شناسایی سرقت های علمی و مشابهت ها در مقالات پژوهشی و بررسی اصالت آنها به شمار می رود. بسیاری از سردبیران ژورنال های معتبر از این پایگاه برای شناسایی سرقت های علمی استفاده می کنند www.ithenticate.com

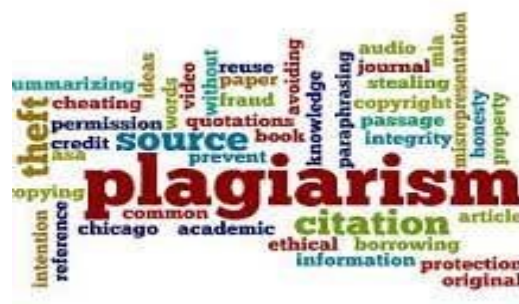
Safe Assign: قابلیت پیگیری مقالات در پایگاه ها و بررسی اصالت مقالات پژوهشی و تازه بودن و نو بودن اثر پژوهشی را دارا است. www.blackboard.com

Eve2: این وبسایت دارای موتور جستجوگر بسیار قوی است که قابلیت بررسی و تست همزمان ۴ مقاله را در ۱۵ دقیقه را دارا است. www.canexus.com

Copyscape: این وبسایت دارای نسخه رایگان البته با محدودیت نیز است و به جستجو در یاهو و گوگل برای بررسی مشابهت و اصالت مقاله پژوهشی می پردازد. شعار این وبسایت حفظ آثار پژوهشی از هرگونه دستبرد علمی (سرقت علمی) در دنیای مجازی است www.copyscape.com

DupliChecker: نرم افزار DupliChecker رایگان که قابلیت copy و paste و آپلود متن ها، مقالات، پایان نامه و محتوای وب سایت را دارا است و آنها را از لحاظ سرقت ادبی مورد بررسی قرار می دهد. <http://www.duplichecker.com/>

Plagiarism Detect: این وبسایت رایگان بوده و همچنین قابلیت پشتیبانی از زبان انگلیسی و اسپانیایی را دارا است. این نرم افزار پس از بررسی سرقت ادبی و مشابهت یابی، فایلی از گزارش مشابهت یابی و دستبرد ادبی را در صورت تمایل به ایمیل کاربر ارسال می نماید. <http://plagiarismdetect.org/>

راهکارهای جلوگیری از سرقت علمی

۱. آموزش صحیح مصادیق و انواع سرقت علمی و سایر تخلفات پژوهشی، شیوه های صحیح استناددهی و همچنین قوانین و مجازات برخورد با متخلفین به تمام افراد مشغول به پژوهش (چه دانشجویان، چه اساتید و اعضای هیئت علمی و سایر پژوهشگران و نویسندگان)؛

۲. حساس سازی ذهنی و عملی نویسندگان آثار علمی، ادبی و پژوهشی نسبت به پدیده سوء رفتارهای پژوهشی، قبح این رفتارها و پیامدهای اخلاقی، اجتماعی و جزایی آنها؛

۳. وضع قوانین متناسب و جامع برای برخورد با متخلفین در این حوزه و ابلاغ به کلیه سردبیران و مسئولان و البته اجرای کامل آنها؛

۴. تشکیل سازمان های مردم نهاد (NGO) فعال در حوزه اخلاق پژوهش و علم و حمایت از آنها؛

۵. توجه هرچه بیشتر به مسائل اخلاقی و گسترش آن در سطح جامعه از طریق تبلیغ و آموزش ترجیحاً در سال های نخست تحصیل؛

۶. اشاعه اصول بین المللی اخلاق نشر و الزام نویسندگان به پیروی و آگاهی از آن

منابع:

بطحانی، سیده زهرا (۱۳۹۰). سرقت علمی: تعریف، مصادیق ها و راهکارهای جلوگیری، پیشگیری و تشخیص. مجله کارگاه، دوره دوم، شماره ۱۶

راه های مبارزه با سوء رفتارهای پژوهشی. قابل دسترسی در <http://www.samimnoor.ir>